

**SUMAR EXECUTIV
LIMBA MAGHIARA**

Vezetői összefoglaló

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Jelen dokumentum a 16182/26.02.2020 számú, **“A 2014-2020-as időszak Versenyképesség Operatív Program (VOP) Értékelési tervének megvalósítása, 1. Szakasz: A VOP keretén belül a kutatás-fejlesztés területén megvalósított intervenciók eredményeinek értékelése”** című szolgáltatói szerződés keretein belül készült első értékelő beszámoló, Románia Kormányának Európai Alapok Minisztériuma (Ministerul Fondurilor Europene) és a Román Országos Munkaügyi és Szociális Védelmi Tudományos Kutatóintézet által alkotott társulás (Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale) - (Vezető minőségben), valamint a S.C. ERNST&YOUNG SRL társaság (Társ minőségben) közt létrejött szolgáltatói szerződés keretein belül, annak részeként jött létre. Jelen szerződés a **“ 2014-2020-as időszak Versenyképességi Operatív Program Értékelési tervének megvalósítása”** megnevezésű projekt keretein belül fut. Az első jelentés bemutatja annak a 2020-as évben elvégzett értékelési eljárásnak a következtetéseit, mely a „Versenyképességi Operatív Program 2014-2020 1-es főtengely – Kutatásfejlesztés, technológiai fejlesztés és innováció (KTFI) a gazdasági versenyképesség támogatására és vállalkozások fejlesztésére” keretein belül megvalósított intervenciók felhasználására vonatkozik.

Az 1-es főtengely közvetlen hatással van a 2014-2020 időszakra kidolgozott Román Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégiának a megvalósítására és támogatja a 2014-2020 időszak Partnerségi Egyezményét, különösen annak 1. sz. - Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció fejlesztése című tematikus célkitűzésének közvetlen támogatása által.

A VOP 2014-2020 1-es főtengelyének tematikus célkitűzései, melyek jelen értékelés témáit is képezik, az alábbiak:

- 1.1. A tudományos teljesítmény növekedése az intelligencia és az egészség szakterületein
- 1.2. A tudományos kutatásban való részvétel mértékének növelése az Európai Unión belül
- 1.3. A magántőke nagyobb mértékű bevonása a kutatási-fejlesztési-innovációs (KTFI) ágazatba
- 1.4. Az ismeretek, a technológia és a KTFI kompetenciákkal rendelkező személyek átjárási mértékének növelése a kutatói és a magánvállalkozói szférák közt.

Az értékelés módszertana kiterjedt eszköztárral rendelkezett, melyeket sokféle elemzési eljárás keretein belül alkalmazhattunk. Az összehasonlító elemzés és hatásvizsgálat hozzáadott értéktöbbletet eredményezett a megállapítások és a levont következtetések tekintetében, lévén ez egy országos szintű értékelés a VOP hatásainak és azok tartós jellegének felmérésére alkalmazott komplex módszertan vonatkozásában.

Az értékelés horizontális korlátai az értékelés időpontjától függenek, illetve a 2020-ig befejezett projektek kis száma is közvetlen hatással van a következtetésekre. A projektek eredményeinek a regionális profil és intelligencia szakterületek szerinti eloszlásának meghatározása érdekében szükséges volt a 2020. március hó előtti időszakból származó MySMIS adatbázisból származó adatok felhasználása (így biztosítva elegendő számú megfigyelési adatot az elemzéshez). Azonban korlátozó tényezőként értelmezzük azt, hogy a projektenként nyilvánosságra hozott mutatók helyességének megerősítése, hitelesítése mindössze a program megvalósítása után lehetséges, míg az értékelést végző csoport részére szolgáltatott MySMIS adatok közt nem lehetett teljes körű adatokat találni mindenik folyamatban lévő program esetében. Az adatok hitelesítése a VOP Megvalósításának 2018-as évre szóló éves jelentésében szereplő adatokkal történő összehasonlítás, valamint további adatgyűjtés útján történt.

A hatások és azok tartósságának vizsgálata a beavatkozások elvégzése után számított igen rövid időtávlatból nézve jelentős korlátozást jelent a kiértékelési célkitűzések megvalósításának tekintetében. Ilyen körülmények közt az értékelési eljárás egy nagyon fontos tanulsága, hogy a hatások adekvát módon történő elemzése és értékelése csak egy megfelelő időtávlatból végezhető el helyesen.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Ugyanakkor egy másik jelentős korlátozó körülmény, mely a projektek megvalósítását és az azokhoz kapcsolódó eredményekre vonatkozó következtetéseket befolyásolja, a COVID-19 járvány társadalmi és gazdasági következményeinek sokasága.

Összességében tekintve a VOP megfelelt az országosan alacsony szintű versenyképességi helyzet javítására irányuló célkitűzés teljesítése által támasztott kihívásoknak és igazolta a program létjogosultságát a 2014-2020-as időszak gazdasági, illetve kutatási-fejlesztési-innovációs vonatkozásaiban. A 2014-2018-as időszakot leginkább egy nagyon alacsony (mindössze 0,16 százalékpontos) növekedés jellemezte a magánszférából érkező KTFI kiadások tekintetében, ennek okát elsődlegesen a terület alulfinanszírozottságában, a kutatást végző vállalkozások számának csökkenésében, illetve ezek csökkenő alkalmazotti létszámában kell keresni. A 2018-as év Bruttó Hazai Össztermékének (GDP) összetételében a magántőkéből származó kutatás-fejlesztési kiadások mindössze 0,3% súllyal rendelkeznek, szemben a Románia által az adott időszakra vonatkozó 1%-os vállalással, ez az Európai Unión belül a harmadik legkisebb értéket jelenti. Annak ellenére, hogy az utóbbi időszakban a magántőkéből finanszírozott kutatás-fejlesztési összegek növekedtek, az állami kiadások GDP-arányos súlya csökkent az adott időszakban. Így a 2018-as évben a romániai GDP arányos kutatás-fejlesztési költségek a GDP 0,5%-át teszik ki, mely által az ország az Európai Unión belül az utolsó helyet foglalja el, miközben ezek Európai Unió átlagértéke a GDP 2,12%-át teszi ki.

Az alapok eloszlása regionálisan tekintve kiegyensúlyozatlan, a Bukarest-Ilfov megye régió közel kétharmadát biztosítja az ország teljes kutatás-fejlesztési tevékenységekre fordított költségvetésének. Másfelől azonban, a 2014 előtti időszakokkal összehasonlítva a legszámottevőbb növekedés az ország Nyugati régiójában, míg a legalacsonyabb az ország Észak-keleti régiójában történt. Továbbá, annak ellenére, hogy a kutatás-fejlesztési tevékenységet végző szakosodott egységek száma ebben az időszakban csökkent, a kutatás-fejlesztési tevékenységben résztvevő alkalmazottak számában azonban enyhe növekedés tapasztalható, mely főleg a vállalkozói környezetben történt pozitív irányú változások számlájára írható.

A VOP által előírt tevékenységek folyamatos megvalósításának szükségességét megalapozza továbbá az országos, illetve európai szinten történő stratégiai jellegű változások sokasága. Az Európai Unió kutatási-fejlesztési-innovációs stratégiai kerete a hosszú távú stratégiai fejlődés célkitűzését követi, kiemelten egy Európai Kutatási Térség megszilárdításának szempontjából. Az ország vonatkozásában azonban az 2014-2020-as időszakra vonatkozó Országos Fejlesztési és Innovációs Stratégia egyéves késéssel történő elfogadása, valamint a 2015-2020-as időszakra vonatkozó Országos Kutatási Fejlesztési és Innovációs Program elfogadásának további nyolc hónapos késése negatív hatást gyakorolt a VOP teljesítésére, mivel a programok is megkésve indulhattak el. Ezeken túlmenően, a törvényi szabályozás szintjén egy csökevényes jogi keret áll rendelkezésre, mely egyáltalán nem kedvez a stratégiai célkitűzések teljesítésének. A KTFI tevékenységek kedvező működését elősegítő hatályos törvényi keretben történő módosítások teljesítése, illetve a 2020-as évre vonatkozó Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs stratégia megvalósítása nem volt megfelelő módon szakaszokra bontva, prioritások köré felépítve, illetve előrelátható módon tervezve, ez pedig negatív eredmények forrása lett. Ezen túlmenően, a kutatási-fejlesztési-innovációs területen rendelkezésre álló intézményi keretrendszer eltávolodott a kormányzói-irányítói szerepkörétől, valamint az Országos Tudomány-, Technológia- és Innovációs-politikai Tanács felállításának elmaradása komoly akadályt jelent a kutatási tevékenységekre vonatkozó törvényi keret alkalmazásában.

Annak ellenére, hogy az utóbbi időszakban a pénzügyi törvényi keretben a KTFI tevékenységek vonzerejének növelését célzó fejlemények történtek, jelen értékelés arra a tényre világít rá, hogy a **törvényi és intézményi keret modernizálása nélkülözhetetlen** annak érdekében, hogy az jobban elősegítse a terület tudományos teljesítményének növelését, továbbá annak érdekében, hogy a folyamat stratégiai programozása és tervezése kedvezőbb feltételek közt történjen, a pénzügyi eszközök könnyebben hozzáférhetőek legyenek, hogy így is fokozzák a magánvállalkozásoknak a KTFI tevékenységekben való részvételét, illetve népszerűsítsék a szakosodott kutatói tevékenységeket.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Összességében a 2014-2020 VOP időszakában a kutatási infrastruktúra az országon belül fejlődésnek indult, így a közös magánvállalati-állami kutatások, valamint a nemzetközi együttműködések keretein belül jegyzett tudományos cikkeknek egymillió lakosra jutó száma megnövekedett, és ehhez a VOP jelentősen hozzájárult. Mindezek ellenére Románia jóval az európai átlag alatt marad a 2014-2018-as időszakban történő előrelépés terén.

Az intelligencia, illetve az egészség szakágazatokban a tudományos teljesítmény növelése érdekében végzett beavatkozások sikeresnek tekinthetők, mivel elősegítették további kutatók bevonását és azon kutatók létszámának növelését, akik már egy fejlettebb tudományos infrastrukturális keretben dolgozhatnak. A támogatott körben dolgozó kutatók jobban hozzá tudtak férni a kutatási-fejlesztési infrastruktúrához, így 16%-kal nagyobb esélyük volt közös magánvállalati-állami kutatások keretein belül jegyzett tudományos cikkek társszerzőivé válni, mint a támogatotti körön kívül dolgozó kutatóknak. Ezen túlmenően az értékelés arra a tényre mutatott rá, hogy a VOP pozitív hatást gyakorolt az új vagy továbbfejlesztett és javított termékek, módszerek, technológiák piacra lépésére vagy azoknak a gazdasági tevékenységek felé történő továbbítására. A leginkább pozitív hatást az egészségügy és az energia szektorban, illetve a környezet és klímaváltozás területén lehetett mérni. A támogatott kutatási intézmények szintjén a VOP hatása a kutatási-fejlesztési infrastruktúra javítása, az új technológiák fejlesztése, a kutatási területek modernizációja és a KTFI tevékenységek diverzifikálása terén a leginkább szembetűnő az előrelépés, míg a VOP haszonélvező vállalkozásai új technológiák és eljárások felhasználása által javították termékeik és szolgáltatásaik minőségét.

A VOP pozitív hatást gyakorolt a romániai entitások európai és nemzetközi gazdasági projektekből való részvételének arányára az *Európai Unió szintjén történő kutatási tevékenységekben való részvételi arány javítását célzó intervenciók által*. A projektek megvalósítása növelte az Európai Unió által indított 2020 Horizont Kutatási és Innovációs program keretein belül benyújtott projektek számát is, ugyanakkor észrevehető volt a Horizont 2020 program szerény, de kimutatható növekedést előidéző hatása is a programban résztvevő romániai vállalkozások szintjén. Pillanatnyilag Románia a Horizont 2020 program finanszírozotti mezőnyének közepén helyezkedik el, azonban egy növekedési trend mutatható ki a résztvevők, illetve a benyújtott projektek számának alakulásában, továbbá a nyújtott finanszírozás terén is. A Horizont 2020 legfontosabb haszonélvezői a magánvállalkozások voltak, annak ellenére, hogy a projektben résztvevő kis- és közepes vállalkozások száma a 2014-2020 közötti időszakban csökkenésnek indult. A programban résztvevők területi eloszlásának tekintetében országos szinten kiemelkedő régiók a Bukarest-Ilfov megyei, illetve az Észak-nyugati régió. A romániai tudásfejlesztés területén a VOP pozitív, ám nagyon szerény hatást gyakorolt. A végrehajtott beavatkozások fényében az értékelés arra világított rá, hogy a kidolgozott, benyújtott, illetve elfogadott szabadalmak száma megnövekedett a projektek végrehajtási stádiumának előrehaladtával, és ugyanez történt a tudományos publikációk esetében is. A projektek végrehajtása azonban a humán erőforrás minőségi javulását is magával vonta, elsősorban kiemelkedően magas szintű tudományos kompetencia csoportok létrejöttével, melyek külföldre került kutatók köré épültek fel a fiataloknak a kutatói tevékenységekbe történő bevonásával, illetve új, kulcsfontosságú kompetenciák és ismeretek szerzése által.

A KTFI területére történő magántőke bevonás növelése érdekében történő beavatkozások pozitív hatást gyakoroltak a kutatási tevékenységet folytató vállalkozásokra, szerény mértéke ellenére kimutatható jótékony hatást gyakorolva a KTFI tevékenységekbe befektetett magántőkeből származó kiadások mértékére. A támogatások haszonélvezői azonban úgy vélik, hogy ezen finanszírozási forrás hiányában az említett társaságok tevékenységeinek folytatása sokkal nehezebb, vagy éppen lehetetlen lett volna. A VOP mutatóinak alakulása a program pozitív hozzájárulására utal a haszonélvező társaságok számának növekedése tekintetében, illetve az új kutatók bevonásában a támogatott entitások esetén, mely tényezők implicit módon növelik a KTFI kiadások mértékét. A pozitív hatások kimutathatók a projektekből származó benyújtott szabadalmi igények számának növekedésével, míg ezen beavatkozások hozadéka a magánszféra és az állami intézmények együttműködéséből származó tudományos publikációk száma esetén jóval szerényebb hozzájárulást jelent. Regionális eloszlás tekintetében a Bukarest-Ilfov régió

többségi súllyal bír a növekedési mutatóban. Ágazati eloszlás tekintetében az intelligencia szakterületek viszonylag kiegyensúlyozott hozzájárulást mutatnak.

A VOP hatásai kimutathatók a piacon közvetlenül hasznosítható termékek és szolgáltatások fejlesztésének terén is, ugyanis a gazdaságban értékesíthető kutatási eredmények érettségének szintje jelentős fejlődésről tanúskodik. Ezen túlmenően, a kockázati tőkeeszközök, melyek az 1.1.2. Akcióterv keretein belül érhetőek el, elősegítették az első romániai vállalkozás-katalizátorok létrejöttét, mely által támogatható a helyi *private equity* és *venture capital* ágazatok fejlődése.

Bár a VOP beavatkozások a *KTFI területére beáramló magántőke bevonásában* nem támogatták a bejelentkező vállalkozásokban mérhető humán erőforrás növekedést, kimutatható azonban, hogy a VOP rövidtávon serkentő hatással volt a kutatás-fejlesztési tevékenységeket folytató vállalkozások nyereségére, javítva ezáltal túlélési esélyeiket a 2018-2019-es időszakban. A COVID-19 járvány által előidézett gazdasági válsághelyzet ellenére a kutató és fejlesztő társaságok optimista prognózisokat adnak a várható megrendelések száma, a pénzforgalmuk és várható profitjaik tekintetében.

Ami a kutatói tevékenységet folytató vállalkozások és entitások viselkedésében, illetve a tudás-, a technológia- és a személyzet átadására mutatott nyitottságuk tekintetében kimutatható fejlődést illeti, a VOP indítása óta kimutatható a kis- és közepes vállalkozások közti együttműködési hajlandóság erősödése, annak ellenére, hogy leginkább a nagy cégek között van együttműködés. Ugyanakkor a vállalkozások és az egyetemek közötti együttműködés felerősödött a 2014-2016 közti időszakban, annak ellenére, hogy az egyetemek csak második helyen álltak a partnerség tekintetében a vállalkozások nyersanyag-, alkatrész-, illetve szoftverszállítói után. Mindezeket túl észrevehető még a közigazgatási szféra és a vállalkozások, valamint az állami fenntartású, illetve magántulajdonú kutatóintézetek közti együttműködés javulása is.

Jelen kontextusban, a *magántulajdonú és az állami fenntartású kutatóintézetek közti tudás-, technológia-, illetve kutatási-fejlesztési kompetenciákkal bíró személyzet-csere mértékének javítását célzó beavatkozások* pozitív hatást gyakoroltak ezekre. Úgy a kutatói tevékenységet folytató szervezetek, mint a velük partnerségi viszonyt ápoló kis- és középvállalkozások úgy értékelik, hogy ezen finanszírozás hiányában ugyanazokat az kutatási eredményeket több éves késéssel, vagy pedig egyáltalán nem tudták volna felmutatni. A kutatási intézmények értékelése szerint a vállalkozói szférával fennálló partneri viszony kialakulása vagy a már fennálló viszonyok további kiterjesztése a projektek finanszírozása nélkül sokkal nehezebben ment volna. Továbbá nyilvánvalóvá vált az a tény is, hogy a kis- és középvállalkozások értékesnek találták a szakismeretekhez, tapasztalathoz, szakértelemhez, laboratóriumokhoz, illetve eszközökhöz való hozzáférés lehetőségét, melyek nélkülözhetetlenek termékeik fejlesztéshez, teszteléséhez és kalibrációjához, mielőtt azok piacra kerülnének.

A résztvevők közt kialakult együttműködési háló tanulmányozása alapján az tapasztalható, hogy köztük az információk elég lassan tejednek, az új kapcsolatok létrejötte nem megy könnyedén, ez pedig a hálózatbeli entitások közt nehezíti a tudás-, technológia-, illetve kutatási-fejlesztési kompetenciákkal bíró személyzet cseréjének folyamatát. Az érintett körbe tartozó entitások közti partneri viszonyok régi, már meglévő együttműködések alapjain nyugszanak, ez megmagyarázza az együttműködési háló magas fokú klaszterizáltságát is, vagyis olyan entitások jelenlétét, melyek az együttműködési háló nagyszámú kapcsolódással rendelkező pontjai. A finanszírozott projektek újabb kutatókat vonzottak be a kutatási intézményekbe és további gyártósori munkahelyeket hoztak létre a saját, illetve a partnerintézmények esetében is. Általánosan megfigyelhető jelenség, hogy a VOP általi befektetések a nagy egyetemi központok körül koncentrálnak, mely természetes következménye az egyetemi kutatóintézetek központi intézmények körüli összpontosulásának. A VOP 1.4 specifikus célkitűzésében foglalt finanszírozási eszközök vonzó hatást gyakoroltak a négy intelligens szakterület számára, azonban ez nem mondható el a prioritásként kezelt Egészségügy szakterület esetében.

A VOP 1.4 specifikus célkitűzése keretében a program mutatóinak alakulása bizonyos mértékben hozzájárult a 2023-as évre kitűzött célok eléréséhez, azonban látható hatások inkább a 2020 utáni

időszakban várhatók, amikor is a finanszírozott programok a fenntarthatósági időszakukba lépnek át. A VOP pozitív módon járult hozzá a támogatotti körbe tartozó olyan vállalkozások számának növekedéséhez is, melyek kutatóintézetekkel működnek együtt, illetve amelyek támogatásban részesülnek új termékek piacra dobása érdekében. A projektek hozadékaként megnőtt a benyújtott szabadalomigénylések száma, illetve a magán- és állami fenntartású intézmények közti együttműködések keretében megírt tudományos publikációk száma, melyek esetében a projektben előírt mutatók értékeit elérték, sőt néhol túl is lépték, annak ellenére, hogy azok fenntarthatósági időszaka 2025-ig nyúlik el.

A VOP-nak tulajdonítható eredmények tartósak ígérkeznek. A befektetések, illetve a beszerzett utolsó generációs kutatóeszközök fenntartható módon képesek olyan kutatási-fejlesztési eredményeket és megoldásokat produkálni, melyek értékesíthetők lesznek publikációkban és átültethetők a gazdaság vagy a hétköznapi alkalmazások területére is. A hatások tartósságának biztosítása érdekében számolni kell további befektetésekkel is, amelyek a létrehozott infrastruktúra megfelelő kihasználását, kiterjesztését és modernizációját célozzák. Bizonyos esetekben az elért hatások fenntarthatóságának biztosítása a haszonélvező cégek körében a COVID-19 járvány miatt kihívásokba ütközött, ennek oka a megrendelések és az ipari termelés visszaesése. A finanszírozások haszonélvezői azonban ellenállóbbnak tűnnek a válsághelyzetekkel és a sokkhatásokkal szemben a többi gazdasági szereplővel való összehasonlításban.

Ugyanakkor az értékelések rámutattak arra is, hogy a beavatkozások dolgozói létszámra gyakorolt pozitív hatásai fennmaradnak válsághelyzetekben is. Fenntarthatónak tűnik az újonnan létrejött munkahelyek megtartása, a külföldi szakemberekkel történő együttműködés, illetve az új finanszírozási források keresésének folyamata is. Kijelenthető, hogy a finanszírozott projektek eredményeképpen létrejött szolgáltatások és termékek piaci jelenléte tartósan bizonyul és további termékek kiindulópontja lehet.

A VOP tartós, de kis pozitív hatást gyakorol a vállalkozások túlélési esélyeinek növelésére. A pénzügyi forgalomra, a profitra és az alkalmazotti létszámra gyakorolt pozitív hatások időben tartósak maradnak, azonban ezek növekedési ritmusa csökken. A kutatási tevékenységek volumenére, valamint a kutatói állások számára gyakorolt hatásai azonban lényegesen csökkentek a KTFI területfinanszírozás folyósításának befejeztével.

Ugyanakkor a VOP tartós pozitív hatást gyakorol a gazdasági szervezetek és kutatói intézmények azon szándékára is, hogy hosszú távú partnerségi kapcsolatokat alakítsanak ki, melyek által folytathatják együttműködéseiket új kutatási területeken is, hogy innovatív új termékeket hozzanak létre és új projekteket is megvalósíthassanak ezen az úton. Ezeket túl a projektekre bevonzott kutatói személyzet megtartása a kutatóintézetek számára fontos lesz a projektek befejezése után is, mely az érintettek szakmai előmenetelére is kedvező hatással lehet a további tudományos fokozatok elérése érdekében.

A hatások tartóssága azonban a partneri viszonyok kiterjesztése, illetve a technológiai transzfer céljai eléréséhez rendelkezésre álló finanszírozási forrásoktól is függ, valamint a regionális és országos szintű gazdasági tevékenység dinamikájától, a COVID-19 válság további alakulásától, illetve annak a gazdaságra és társadalomra gyakorolt hatásától is.

Azon **mechanizmusok**, melyek a folyamatokra serkentő vagy gátló hatásokat gyakoroltak sokfélék és sokrétűek, és elsődlegesen horizontálisan mutatkoztak meg a specifikus célkitűzések többségének körében. Ezek közül a folyamatra leginkább pozitív hatást gyakorló mechanizmusok a következők: az előfinanszírozási mechanizmus, a finanszírozások haszonélvezői és a finanszírozó közt fennálló jó viszony, valamint a vállalkozás alapítás és vezetés folyamatára nehezedő adminisztratív terhek egyszerűsítésének terén elért haladás.

A VOP jótékony hatások megjelenését nehezítő specifikus tényezők az alábbiak:

- a projektek elbírálásának hosszadalmas folyamata és a finanszírozási szerződések rendkívül késedelmes aláírása,

- a finanszírozási útmutató tartalmának nehézkes megfogalmazásai és azok értelmezhetőségi problémái,
- a folyamat bürokratikus akadályai és a dokumentációnak a folyamat során történő változása által generált problémák,
- a visszatérítési kérelmek feldolgozásának és elbírálásának hosszadalmassága,
- a MySMIS felülete nem intuitív,
- az innovációs klaszterek szintjén történő központi beszerzések.

További körülmények, melyek jelentősen befolyásolják a VOP pozitív hatásainak megnyilvánulását: a közbeszerzések hosszadalmas mivolta és bürokratikus eljárásrendje, az engedélyek hosszadalmas és bonyodalmas megszerzési folyamata, a törvényi és intézményi keret stabilitásnak és tartósságának hiánya, mely alkalmazható a kutatásfinanszírozás területére is, és végül, de nem utolsó sorban, a COVID-19 járvány következtében kialakult gazdasági helyzet kiszámíthatatlansága.

Az értékelési folyamat során tett megállapítások alapján olyan ajánlások fogalmazhatók meg a Program-menedzsmen Hatóság számára, melyek hatással vannak az európai alapok menedzsmenrendszerében résztvevő további intézmények (pl. köztes szervezetek, ill. az Európai Alapokért Felelős Minisztérium további igazgatóságai) tevékenységére is.

Az értékelés azt a tényt is jelezte, hogy szükséges a kutatás-fejlesztési terület finanszírozásának növelése, illetve a finanszírozási mechanizmusok kiszámíthatóságának javítása is, a VOP finanszírozások komplementer jellegének felerősítése érdekében, ami a KTFI szektor konszolidálásához és fejlesztéséhez vezet.

A megvalósítási stratégia javítását célzó ajánlások elsődlegesen a szerződések megkötésének és azok megvalósításának hatékonyabbá tételét célozzák, mely célok mellett kiemelt fontosságú még a megfelelési kritériumok átláthatósága és a VOP részvételi kritériumok rugalmasságának javítása is. A külföldi kutatók kiválasztása esetében javasolt a folyamat egyszerűsítése és olyan megoldások keresése, melyek lehetővé teszik a szakértők további finanszírozását a projekt befejezése után is. Ugyanakkor javasolt a VOP beavatkozásokhoz kapcsolódó eljárás rugalmasabbá tétele és olyan jellegű kiigazítása, mely lehetővé teszi a résztvevők számára a tevékenység gyors áttervezését, a költségvetési szerkezet és a befektetési terv gyors alkalmazkodását olyan külső tényezők által előidézett változásokhoz, melyeket a közbeszerzések, az engedélyek megszerzése, a valutaárfolyamok, a technológiai fejlődés, a járványhelyzet stb. változásai generálhatnak. Ugyanakkor ajánlott olyan támogatási módokat megtalálni is, melyek a társadalmi innovációt és a közszolgáltatások optimálissá tétele szempontjából hasznos alkalmazásokat részesítik előnyben .

A monitorozási eljárás folyamatának javítására tett javaslatok elsődlegesen a bürokrácia mértékének csökkentését célozzák, illetve az útmutatók tiszta fogalmazásának és érthetőségi szintjének javítását, továbbá a MySMIS felület használatának és átláthatóságának javítását. Utóbbira azért van szükség, hogy a programok hasznélvezői, valamint projektjeik műszaki és pénzügyi helyzetét ellenőrző személyzet közti kommunikációs folyamat javulhasson. Végül fontos cél egy rugalmasabb kommunikációs eszköz létrejötte a köztes szervezetek és a hasznélvezők közt.

A projektek pénzügyi körforgásának javítását célzó javaslatok különösen a hasznélvezők irányába történő kifizetési folyamat hatékonyabbá tételét, valamint a KTFI projektek keretein belül történő beszerzési eljárás javítását célozzák, ezek mellett pedig az eszközbeszerzések megvalósítási keretének és az amortizáció számításának rugalmassá tételét is szorgalmazzák.

Az Értékelő bizottság úgy véli, hogy a jövőben lényeges lesz a 2014-2020-as időszak VOP finanszírozásainak folytatása a KTFI kapacitások növelése tekintetében, azon innovációs eredmények elérése érdekében, melyek a teljesítményt tartósan javíthatják; ezzel párhuzamosan kiemelt fontosságú minél nagyobb számú kutatási intézmény integrálása belföldi és nemzetközi tudományos kutatási, publikációs és adatcsere hálózatokba. Ebben az értelemben a KTFI kapacitások konszolidációja,

kiterjesztése, kihasználása és népszerűsítése érdekében szükséges a jövőbeli finanszírozási források biztosítása a rendelkezésre álló szoftverek frissítése, a szükséges berendezések és azok fogyóalkatrészeinek pótlása, bizonyos alrendszereik vagy összetevőik átalakítása, illetve a szolgáltatások népszerűsítése érdekében.

Ugyanakkor ajánlott a HORIZONT 2020 keretprogramban végzett KTFI tevékenységekkel való szinergiák létrehozását szolgáló projektek finanszírozási keretének növelése, amely iránt nagyon nagy volt az érdeklődés a program hasznélvezői körében, és amely nagyon jó eredményeket is hozott. Úgyszintén szükséges a magasan képzett külföldi kutatói személyzet bevonását elősegítő tevékenység finanszírozásnak folytatása is a belföldi kutatási-fejlesztési kapacitások megerősítése érdekében, mely szintén nagyon sikeresnek bizonyult és azóta is folyamatos érdeklődésre tart számot.

Ezzel párhuzamosan fontos a VOP. 1.3. Specifikus célkitűzés finanszírozásának folytatása, valamint annak a COVID-19 által generált válsághelyzetnek megfelelő átszabása, illetve a start-up és spin-off típusú innovatív vállalkozások fejlesztésére szánt pénzügyi alapok támogatásának növelése, melyek nagy érdeklődésnek örvendtek a hasznélvezők esetében, az elért eredmények pedig kiválóak voltak, főleg a kevésbé fejlett régiók szintjén. Így, a COVID-19 világjárvány kontextusában szükséges a beavatkozások teljesítési folyamatának rugalmasabbá tétele és az új feltételekre szabása a megvalósítási, illetve teljesítménymutatók minimális célszámainak, valamint a teljesítési határidők rugalmasabbá tétele által. Továbbá szükség van olyan célzott szakpolitikákra, melyek a gyors növekedést célul kitűző kis- és középvállalkozásoknak a KTFI tevékenységekben való részvételi hajlandóságát növelik, valamint a start-upok fejlesztését célzó szakpolitikákra is, olyan tevékenységek beépítésével, amelyek az újonnan létrejött vállalkozásokban a munkavállalói létszámot növelik.

Nem utolsó sorban javasolt olyan programok implementációjának folytatása is, melyek serkentőleg hatnak a kutatási intézmények és a vállalkozások közti együttműködésekre, ideértve azon tevékenységeket is, melyek a kutatási intézmények számára lehetővé teszik láthatóságuk növelését a vállalkozói környezetben, és amelyek által közzétehetik szakmai kompetenciáikat, jártasságukat és felszereltségüket is. Szükséges lenne a C és D típusú tevékenységekhez kapcsolódó szerződések értékének növelésére, amennyiben ezekben sikerülne bevonni több partneri vállalkozást (nem szükségszerűen az egyéb tevékenységek során el nem költött összegek újbóli elosztása által). Ezek a változások a kutatási intézmények és a vállalkozások közti együttműködés mértékének javításához vezethetnek, ami nélkülözhetetlen az új, innovatív, forgalomba hozható termékek fejlesztéséhez.

A VOP és a kutatási-fejlesztési-innovációs tevékenységek finanszírozására fordított intervenciók sikerét jelentősen befolyásolja a törvényi és intézményi keretrendszer, amelyen keresztül a végrehajtás történik. Így az értékelés rávilágított a törvényi keretrendszer újragondolásának szükségességére úgy, hogy az jobban megfeleljen a stratégiai célok tervezésének, valamint támogassa a „Nyitott és Mindenki Számára Hozzáférhető Tudomány” alapelveinek gyakorlatba történő átültetését, mely szükséges lépés lenne Romániának az Európai Kutatási Térségben való részvételéhez. A törvényi keretrendszernek átlátszónak, áttekinthetőnek, kiszámíthatónak és könnyen megvalósíthatónak kell lennie. Ugyanakkor szükséges a teljes intézményi keretrendszer átalakítása is annak érdekében, hogy ezáltal egy olyan irányító szervezet jöhessen létre, mely a KTFI terület fejlődéséhez megfelelő feltételrendszert biztosít.